

OCHRONIĆ WYCHOWUJĄC

Przewodnik metodyczny

do *Programu wychowania przedszkolnego*
według koncepcji pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego

Cz. I

Red. s. M. Loyola Opiela

Dębica 2009

Zespół redakcyjny:

s. M. Małgorzata Kaput, s. M. Edyta Piekarz, s. M. Edmundiana Zymróz,
s. M. Marcelina Zoń, s. M. Agnieszka Kornobis

Rysunek na okładce:

Krzysztof Koza

Rysunki pór roku:

Norbert i Bartek Kasperek

Wydawca: © Copyright by Zgromadzenie Sióstr Służebniczek BDNP

ul. Edmunda Bojanowskiego 8-10

39-200 Dębica

www.bdnp.pl

ISBN 987-83-929442-0-1

Druk: Wydawnictwo Millenium

ul. Transportowców 18

39-200 Dębica

www.drukmillenium.pl

Spis treści

I. Wstęp

II. Korekta do *Programu wychowania przedszkolnego według koncepcji pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego* zgodna z zaleceniami nowej podstawy programowej

III. Ewa Zielińska, Recenzja *Programu wychowania przedszkolnego według koncepcji pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego*

IV. Diagnoza przedszkolna

1. Obserwacja pedagogiczna
2. Analiza gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole

V. Tygodniowe plany pracy wychowawczo – dydaktycznej i propozycje praktycznej ich realizacji w ciągu dnia

Jesień

1. Wrzesień

- 1) *Jesteśmy razem* - s. Renata Świerczek
- 2) *Minęły wakacje* - s. Daniela Ścieżka, s. Agnieszka Betlej
- 3) *Jesteśmy odpowiedzialni za siebie* - s. Agnieszka Łuszczyńska
- 4) *Dostrzegamy barwy jesieni* - s. Marcelina Zoń

2. Październik

- 1) *Maryją modlimy się na różańcu* - s. Anna Filipczuk
- 2) *Jesienny kosz Bożych darów* - s. Agnieszka Betlej
- 3) *Odkrywamy i podziwiamy piękno jesiennego parku* - s. Małgorzata Zabawa
- 4) *Bogactwo jesiennego lasu* - s. Elżbieta Mleczko

3. Listopad

- 1) *Niebo miejscem świętych* - s. Teresa Golemo
- 2) *Polska moją ojczyzną* - s. Terezitta Sławęta
- 3) *Zmiany w przyrodzie zachodzące późną jesienią* - s. Józefa Polek
- 4) *Adwent - czas oczekiwania* - s. Jolanta Kuligowska

Zima

4. Grudzień

- 1) *Dostrzegam innych w moim życiu* - s. Marcelina Zoń
- 2) *Zima wokół nas* - s. Bernadetta Dąbrowska
- 3) *Przygotowujemy się do Świąt Bożego Narodzenia* - s. Mirienna Florek

5. Styczeń

- 1) *Dziękujemy Bogu Ojcu za dar Nowego Roku* - s. Loretta Dziura

- 2) *Zimą troszczymy się o ptaki i zwierzęta* - s. Daniela Ścieżka
- 3) *Wyrażamy wdzięczność i szacunek osobom starszym, szczególnie babciom i dziadkom* - s. Danuta Sarata
- 4) *Planujemy zimowy wypoczynek* - s. Małgorzata Pociask

6. Luty

- 1) *Uczymy się wyrażać uczucia i emocje* - s. Beata Pałkowska
- 2) *Kosmos dziełem Pana Boga* - s. Justyna Jankowska
- 3) *Zdolności i talenty darem Boga dla mnie i dla innych* - s. Justyna Jankowska
- 4) *Bogactwo przyjaźni* - s. Marzena Włodarczak

I. Wstęp

W *Programie wychowania przedszkolnego według koncepcji pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego*¹ określone zostały szczegółowe treści z zakresu poszczególnych obszarów rozwoju dziecka na kolejnych etapach edukacji przedszkolnej zgodne z treściami nauczania zawartymi w podstawie programowej wychowania przedszkolnego - zał. nr 1 do *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół* (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17). Program stanowi opis sposobu realizacji celów kształcenia i zadań ustalonych w podstawie programowej wychowania przedszkolnego. Określone zostały w nim szczegółowe cele wychowania i kształcenia oraz procedury osiągania celów wychowawczo - dydaktycznych, z uwzględnieniem indywidualizacji pracy w zależności od potrzeb i możliwości dzieci, co odpowiada wymaganiom zawartym w *Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników*. Dobra znajomość dziecka przez nauczyciela, właściwie dobrane przez niego metody i środki w realizacji procedur z uwzględnieniem zasad integralnego wychowania zapewnią warunki wspierania optymalnego rozwoju fizycznego, emocjonalnego, społecznego, duchowego oraz wspomaganie rozwoju umysłowego dzieci, w tym umiejętności związanych z nauką czytania, pisania i rozwój uzdolnień matematycznych. Znajomość możliwości dziecka i dostosowanie do niego stopnia trudności treści realizowanych w cyklu spiralnym i z zachowaniem ciągłości działań wychowawczo – dydaktycznych sprzyja nawiązaniu do tego, co dziecko już zna oraz przechodzeniu do treści nowych o większym stopniu trudności na kolejnych etapach edukacyjnych, dzięki czemu powraca ono do przekazywanych przez nauczyciela treści, by móc je poznawać w sposób coraz bardziej poszerzony i utrwalać. W ten sposób nauczyciel tworzy bogatą rzeczywistość wychowawczą, w której dziecko czynnie uczestniczy. Z jednej strony jest ona przewidywalna, dająca poczucie bezpieczeństwa oraz możliwość rozwoju uzdolnień i doskonalenia umiejętności, a z drugiej otwarta na nowe, ciekawe i rozwijające treści. Tak prowadzony proces edukacji przedszkolnej daje możliwość rozwoju postaw, zachowań i sprawności fizycznej dziecka, nabyciu umiejętności społecznych, moralnych, estetycznych, związanych z bezpieczeństwem, zdrowiem, a w efekcie osiągnięcie gotowości szkolnej.

Powyższe rozporządzenie proponuje, że przed dopuszczeniem programu wychowania przedszkolnego do użytku w danym przedszkolu, dyrektor może zasięgnąć opinii nauczyciela mianowanego lub dyplomowanego, posiadającego wykształcenie wyższe i kwalifikacje do pracy w przedszkolu, konsultanta lub doradcy metodycznego. Opinia powinna zawierać w szczególności ocenę zgodności programu z podstawą programową wychowania przedszkolnego i dostosowania programu do potrzeb i możliwości dzieci, dla których jest przeznaczony. W niniejszej pozycji zamieszczona została opinia – recenzja współautorki

¹ s. M. Opiela, s. M. Kaput, s. E. Piekarz, s. A. Kornobis, s. Z. Zymróż, s. S. Chudzik, *Program wychowania przedszkolnego według koncepcji pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego*, Dębica 2008.

podstawy programowej p. Ewy Zielińskiej dotycząca *Programu wychowania przedszkolnego według koncepcji pedagogicznej* bł. Edmunda Bojanowskiego.

Przewodnik metodyczny do *Programu wychowania przedszkolnego według koncepcji pedagogicznej* bł. Edmunda Bojanowskiego zawiera tygodniowe plany pracy wychowawczo – dydaktycznej oraz propozycje praktycznej ich realizacji w ciągu dnia w przedszkolu dla osiągnięcia celów wychowania i kształcenia z uwzględnieniem możliwości indywidualizacji pracy w zależności od potrzeb i możliwości dzieci. Podaje również propozycje rozwiązań praktycznych ułatwiających przygotowanie i prowadzenie przez nauczyciela obserwacji i diagnozy przedszkolnej.

Przewodnik ten został opracowany przez zespół redakcyjny sióstr służebniczek, nauczycielek przedszkola, które tworzyły *Program wychowania przedszkolnego*. Autorki korzystały z konsultacji p. Ewy Zielińskiej szczególnie w sprawach odnoszących się do nowej podstawy programowej. Przewodnik stanowi propozycję realizacji zadań w zakresie rozwoju: fizycznego, psychicznego, umysłowego, społeczno – moralnego, kulturowego, religijnego dziecka w wieku przedszkolnym na różnych etapach jego rozwoju. Tygodniowe plany pracy wychowawczo – dydaktycznej zostały opracowane przez siostry pracujące w różnych przedszkolach. Opracowania te charakteryzują się swoją specyfiką wynikającą z różnic indywidualnych poszczególnych osób, co uwzględnia i potwierdza wartość i rolę oddziaływania własnym przykładem życia, tak istotnego w wychowaniu małego dziecka. Pełny opis zadań wychowawczych i dydaktycznych znajdujemy w programie, który jest zorientowany na osobę dziecka z uwzględnieniem jego indywidualności, specyfiki rozwoju, potrzeb opiekuńczych i całej dotychczasowej historii jego doświadczeń społeczno - kulturowych.

Realizacja *Programu wychowania przedszkolnego*, zaproponowana w przewodniku, uwzględnia sześć obszarów, których kolejność została ułożona tak, iż ukazuje wynikającą z potrzeb i możliwości rozwojowych dziecka konieczność większej koncentracji w procesie wychowawczo – dydaktycznym u dzieci młodszych na obszarze fizycznym, a stopniowo z wiekiem coraz większe zróżnicowanie pod względem intensywności i stopnia trudności, co zmierza do stopniowego rozwoju w każdym obszarze. Tematy tygodni oraz dni są ściśle związane z treściami zawartymi w poszczególnych obszarach. Zawsze jednak, zarówno u dzieci młodszych jak i starszych, nauczyciel w sposób zindywidualizowany obejmuje swymi działaniami wszystkie obszary, mając na uwadze stopniową realizację celów edukacji przedszkolnej dziecka.

Różnorodność treści wynika z potrzeby integralnego ujmowania zarówno potrzeb i możliwości dziecka, jak i złożoności rzeczywistości, w której ono żyje i rozwija się. Praca wychowawcza, opiekuńcza i dydaktyczna nauczyciela ma na celu spójną realizację zadań w zakresie: wychowania, zdobywania wiedzy istotnej dla wychowania, kształcenia umiejętności istotnych dla wychowania. W ten sposób dziecko osiągnie stosowne kompetencje, jakimi powinno wykazywać się pod koniec procesu wychowania przedszkolnego. Celowość podejmowanych działań wyrażają określone cele operacyjne będące propozycją, która ukierunkowuje pracę nauczyciela.

Bardzo ważna jest uwaga, że proponowane treści są kierowane do dzieci ze starszych grup wiekowych, dlatego nauczyciel powinien umiejętnie dostosować je do wieku i możliwości dzieci młodszych. Jest to zgodne z założeniami reformy, która mówi o tym, że to

nauczyciel jest prawdziwym autorem realizowanego programu i on najlepiej wie, jak zorganizować proces edukacyjny w swojej grupie opierając się na prowadzonej przez siebie obserwacji. Uwzględnia również specyfikę grupy, czy jest ona jednolita pod względem wieku, czy różnowiekowa, czy integracyjna itp.

Przebieg dnia ułożony jest wg propozycji bł. Edmunda Bojanowskiego. Następujące po sobie w każdym dniu, kolejno: zabawa, nauka, podsumowanie dnia – refleksja nad własnym postępowaniem, rozpoczynane, przeplatane i kończone modlitwą, mają przygotowywać dzieci do wszystkiego, co jest treścią życia. Plan dnia, tygodnia związane są z porami roku i okresami roku liturgicznego. Stałymi elementami dnia są: modlitwa, zabawa, zajęcia umysłowe i praktyczne, pobyt na świeżym powietrzu, połączone z działaniami opiekuńczymi. Nauczyciel organizuje je tak, by pozostawały w proporcjach czasu określonych w podstawie programowej.

Pozycja niniejsza proponuje korzystanie z literatury, innych przewodników metodycznych, nagrań muzycznych, które zawierają bogactwo opowiadań, wierszy, piosenek, zagadek, zabaw dydaktycznych, itd. Dla zrealizowania celów nauczyciel może poszerzać różnorodność stosowanych środków oraz dobierać je do możliwości i potrzeb rozwojowych dzieci.

W realizacji treści we wszystkich obszarach nauczyciel buduje odpowiednie procedury, których kierunek został zaproponowany w programie. Wykorzystuje metody słowne, oparte na obserwacji i z dominacją działalności umysłowej dziecka. W sposób umiejętny posługuje się różnymi środkami, formami pracy dla podawania wiedzy, kształtowania wyobraźni, estetyki oraz pojęć matematycznych i postaw społeczno - moralnych i innych. Podstawowymi są pogadanki, opowiadania, rozmowy, gry i zabawy, dla organizacji i ubogacenia których nauczyciel wykorzystuje literaturę, wiersze, zagadki, przysłowia, piosenki, historyjki obrazkowe o różnorodnej tematyce dostosowanej do realizowanych treści. Stosowane są formy pokazowe - pokazywanie przedmiotów, map, obrazów, zjawisk, czemu towarzyszy słowo, które jest pomocnicze w obserwacji, może też być wycieczka, film, inscenizacja, pantomima, zajęcia z elementami dramy i inne formy praktyczne, aktywność ruchowa, ćwiczenia samoobsługowe itp. – ukierunkowane na pobudzanie działalności dzieci o charakterze twórczym i ćwiczeniowym.

Szczególnie ważne miejsce w harmonijnym rozwoju dziecka i kształtowaniu jego osobowości znajduje wychowanie fizyczne. Stąd propozycja zabaw, zajęć ruchowych na świeżym powietrzu, spacerów, wycieczek i obserwacji przyrody. Duża ilość zajęć i zabaw ruchowych, sprawnościowych i manipulacyjnych służy jak najpełniejszemu rozwojowi całej psychomotoryki dziecka, jego zdrowiu i sprawności fizycznej. Zabawa - podstawowa działalność dziecka jest wykorzystywana także podczas zajęć jako jego aktywne i twórcze uczestnictwo w przekazie i przyswajaniu poznawanych treści.

Bardzo ważną rolę w rozwoju i wychowaniu dzieci pełnią formy artystyczne – taniec, muzyka, śpiew i różnorodne formy plastyczne, które dzieci poznają i wyrażają przez nie swe myśli, uczucia i wyobrażenia. W ten sposób kształtuje się wrażliwość estetyczna, pozawerbalne umiejętności wyrażania siebie, rozwijają się wrodzone uzdolnienia i umiejętności praktyczne dzieci.

Realizacja treści i praktyk religijnych chroni przed oddzielaniem sfery duchowej od życia codziennego i związanych z nim doświadczeń; wychowania religijnego, moralnego,

patriotycznego od wychowania fizycznego i społecznego. W treściach biblijnych i historii zbawienia nauczyciel w umiejętny sposób odnajduje i przekazuje dzieciom zasady i wzory osobowe, tak ważne w wychowaniu. Wszystko zaś łączy z rytmem otaczającego świata, życia codziennego przedszkola, rodziny i środowiska.

Harmonijne łączenie religii, kultury, natury i życia codziennego wpisane w pory roku kalendarzowego i liturgicznego jest skutecznym sposobem scalania nie tylko wszystkiego, co składa się na środowisko wychowawcze, w którym dokonuje się integralny rozwój dziecka, ale także wizję życia ludzkiego, którą sobie przyswaja. Nauczyciel kreując sytuacje wychowawcze wpływa na klimat przedszkola, w którym dzieci uczą się budowania poprawnych relacji interpersonalnych, co wpływa na ich rozwój społeczny i kształtowanie właściwych postaw względem siebie, drugiego człowieka, rodziny i Ojczyzny. Sposób organizacji takiego integralnego podejścia zawarty jest w proponowanych tygodniowych planach pracy i ich praktycznej realizacji.

Propozycje te można z powodzeniem wykorzystać, po odpowiednim dostosowaniu do planu dnia konkretnego przedszkola, w organizacji jego pracy wychowawczo – dydaktycznej ukierunkowanej na realizację celów programu wychowania przedszkolnego według koncepcji pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego.

Uwagi do udostępnionego Przewodnika metodycznego:

M. L. Opiela (red.), *Ochronić wychowując. Przewodnik metodyczny do „Programu wychowania przedszkolnego według koncepcji pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego”, cz. 1 i 2*, Wydawnictwo Millenium, Dębica 2009.

Program wychowania przedszkolnego według koncepcji pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego z biegiem czasu w związku ze zmianami podstaw prawnych i propozycjami zgłaszanymi przez rodziców oraz potrzebą doskonalenia działań edukacyjnych program jest poddawany procesowi ewaluacji. W 2013 r. przeprowadzone zostały badania ankietowe wśród rodziców i nauczycieli. Badania te wykazały, że program spełnia oczekiwania rodziców i nauczycieli i gwarantuje wysoki poziom pracy wychowawczo - dydaktycznej. Wnioski po przeprowadzonej ewaluacji wykazały, że respektuje on potrzeby każdego dziecka, w tym także dzieci o specjalnych problemach edukacyjnych. W 2015 r. opracowano wydanie II uzupełnione i rozszerzone. Program poszerzono o treści dotyczące obcego języka nowożytnego i języka mniejszości. Został uzupełniony także o aneks zawierający zarys programu pracy z rodziną w ochronkach oraz o przykładowy schemat planu miesięcznego, propozycję prowadzenia obserwacji i diagnozy gotowości szkolnej dzieci dla nauczycieli. Opisano procedurę ewaluacji oraz wnioski wypływające z niej, a dotyczące poszczególnych obszarów wychowawczo-dydaktycznych. Wzbogacono również bibliografię o nowe, aktualne pozycje. Dlatego nie zamieszczamy opublikowanych w niniejszym udostępnieniu przewodnika metodycznego treści dotyczących: recenzji *Programu wychowania przedszkolnego według koncepcji pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego*; diagnozy przedszkolnej (1. Obserwacja pedagogiczna; 2. Analiza gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole); tygodniowych planów pracy wychowawczo-dydaktycznej i propozycji praktycznej ich realizacji w ciągu dnia oraz niewykorzystywanych obecnie pozycji z bibliografii.

Zawarte są one również w opublikowanej w 2021 r. kolejnej wersji programu dostosowanej do wymagań aktualnie obowiązującej podstawy programowej. Uzupełniona jest również o powyższe treści w aneksach i poszerzona o aneks zawierający przedstawienie: cech osobowości wychowawcy w ochronce, miejsca i roli wychowawcy-mężczyzny w dziele ochronek, oraz wychowanie ekologiczne - kształtowanie „zdrowego” podejścia do tych zagadnień.

Pełne realizmu podejście do osoby, ze szczególnym uwzględnieniem znaczenia wczesnego rozwoju i wychowania, budowania dojrzałych relacji oraz odpowiedzialności za wspólnotę i sprawy narodowe stało się podstawą koncepcji pedagogicznej nadając jej charakter ponadczasowy. Mimo upływu czasu stanowi ona wciąż żywą tradycję uaktualnianą w różnych kontekstach, które stanowią źródło inspiracji, a jednocześnie jej urzeczywistniania w odpowiedzi na potrzeby i problemy współczesności według myśli pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego. Dlatego potrzeba ciągłego doskonalenia podejmowanych działań wychowawczych, co wymaga twórczego poznania i korzystania z jego wskazań oraz opracowanych zgodnie z nimi pomocy metodycznych.

W tym procesie aplikacji i ewaluacji programu oraz praktycznego jego stosowania, biorąc pod uwagę zasadę kontynuacji, należy w sposób ciągły zgłębiać istotę myśli pedagogicznej Edmunda Bojanowskiego, w celu jej odczytywania na nowo i wykorzystania współcześnie w teorii i praktyce pedagogicznej.

s. M. Loyola Opiela (07.06.2021 r.)